

Finanse JST

Raport Roczny 2022

Analizy Sektorowe

13 kwietnia 2023



Bank Polski

Centrum
Analiz



Samorządy pod kreską

PODSUMOWANIE

- **Samorządy zamknęły 2022 rok na minusie, z deficytem budżetowym na poziomie 8,2 mld zł. Deficyt odnotowało 55% samorządów (vs 13% w 2021), a w grupie miast na prawach powiatu wskaźnik ten wyniósł 86% (vs 26% w 2021).** Było to wynikiem nasilonej presji kosztowej przy ograniczonej możliwości zwiększenia dochodów własnych, co z kolei było pochodną zmian w podatku PIT oraz zmian w sposobie finansowania samorządów wprowadzonych przez Polski Ład z początkiem 2022. Zmiany szczególnie negatywnie odbiły się na wynikach miast na prawach powiatu, w których dochody ogółem okazały się o 0,8% niższe niż w 2021, a same dochody z PIT były niższe o 0,4%. Łącznie dochody z PIT i CIT w samorządach wzrosły o 8,4%, co było wynikiem niższym od średniorocznego tempa wzrostu cen w gospodarce (14,4%).
- **Wydatki JST wzrosły o 12,0% (przy wzroście dochodów o 3,7%), a wydatki bieżące o 9,4%.** Istotnie wzrosły koszty wynagrodzeń i pochodnych od wynagrodzeń (+9,0%), stanowiące 39,1% wydatków bieżących, a także koszty obsługi długu (+264%) czy wydatki na energię (+19,3%). Wydatki związane z pomocą obywatelom Ukrainy wyniosły ponad 7 mld zł i były w zdecydowanej większości pokryte ze środków rządowego Funduszu Pomocy.
- **Wynik operacyjny JST, pokazujący zdolność jednostek do spłaty zobowiązań i finansowania inwestycji, zmniejszył się o 26,8% do 26,8 mld zł.** Niepokojące jest, że deficyt operacyjny wykazało aż 77 samorządów (vs 7 w 2021), w tym 13 powiatów grodzkich.
- **Wydatki inwestycyjne samorządów kontynuowały trend wzrostowy (+25,4%),** co częściowo było wynikiem wzrostu kosztów prowadzenia inwestycji. Aktywność samorządów była jednak w ubiegłym roku wyraźnie wyższa niż w poprzednich latach, m.in. dzięki środkom z Rządowego Funduszu Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych oraz RFIL. Wzrost wydatków inwestycyjnych odnotowały wszystkie grupy JST, przy czym najsilniej wzrosły inwestycje powiatów ziemskich (+43,9%) i gmin (+10,1%), słabszy wzrost wypracowały województwa (+4,4%) i powiaty grodzkie (+5,9%).
- **Budżet sektora samorządowego będzie wymagać dodatkowego transferu subwencyjnego w 2023.** Ministerstwo Finansów zadeklarowało gotowość do przekazania takiego wsparcia, lecz nie jest jeszcze znana jego kwota. Ryzyko pogłębienia deficytu budżetowego JST jest wysokie, ze względu na utrzymującą się presję po stronie wydatków i ograniczone możliwości powiększania dochodów. Sytuacja budżetów samorządów w kolejnych latach będzie zależeć od kształtu zmian w systemie finansowania JST, o które zabiega strona samorządowa. Zmiany te (m.in. możliwy udział JST w zryczałtowanym PIT od 2024) są obecnie przedmiotem prac Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego.

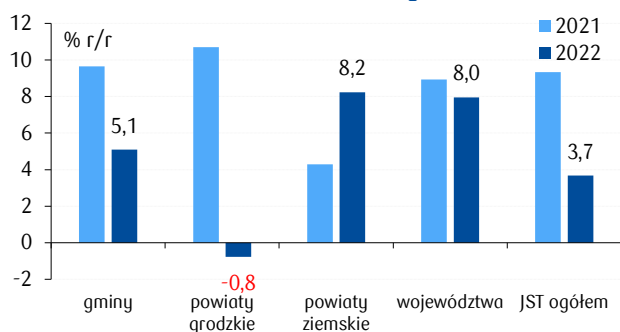
Departament Analiz Ekonomicznych
www.pkobp.pl/centrum-analiz

 @PKO_Research

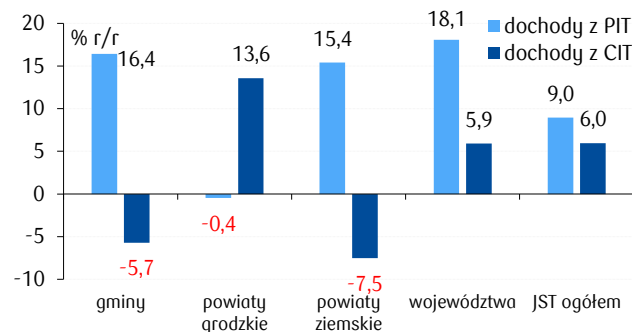
Zespół Analiz Sektorowych
analizy.sektorowe@pkobp.pl

Aleksandra Balkiewicz-Żerek
aleksandra.balkiewicz-zerek@pkobp.pl
tel. 22 521 56 59

Zmiana r/r dochodów ogółem



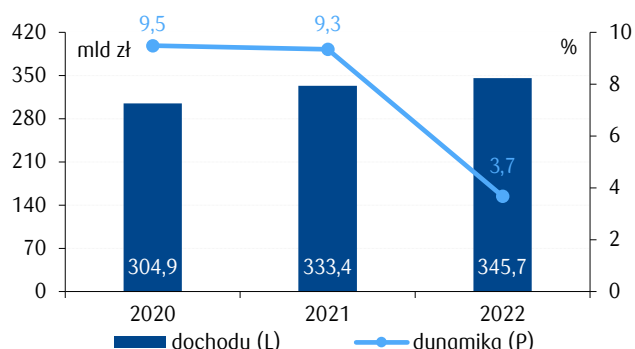
Zmiana r/r dochodów z PIT i CIT w 2022



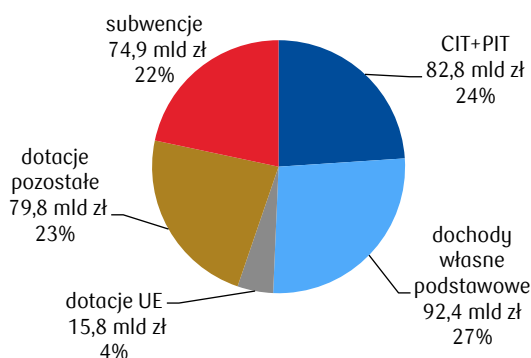
Informacja sporządzona na podstawie danych Ministerstwa Finansów (MF) ze sprawozdania z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego (JST) po 4q22 i 4q21, <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>. Dane te są źródłem dla ilustracji graficznej analizy, o ile nie wskazano inaczej.

Dochody

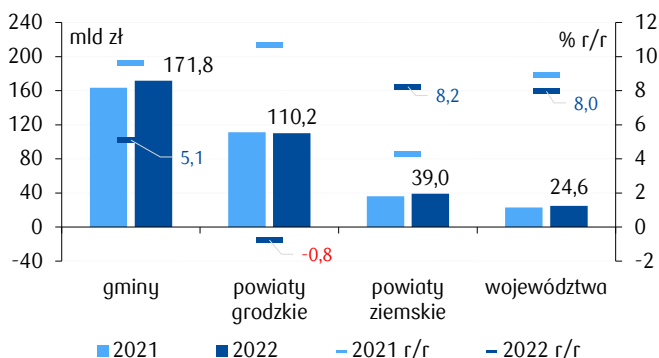
Dochody ogółem i dynamika zmian



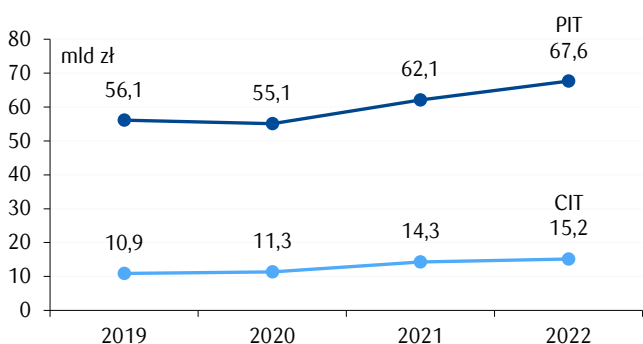
Struktura dochodów ogółem w 2022



Dochody ogółem wg rodzaju JST



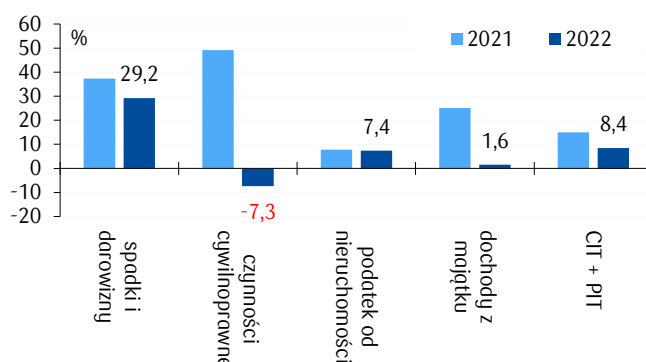
Dochody z PIT i CIT



ZNACZNE OBNIŻENIE DYNAMIKI DOCHODÓW JST

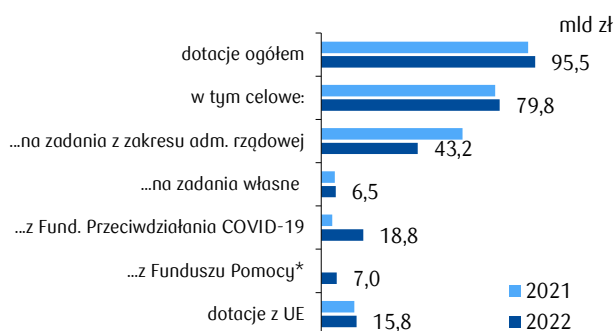
- Samorządy uzyskały 345,7 mld zł dochodów w 2022, co stanowiło wzrost o 3,7% (5,7 pp mniej niż w 2021). W grupie powiatów grodzkich nastąpił spadek dochodów o 0,8%. W pozostałych grupach JST dochody wzrosły: powiaty ziemskie (+8,2%), województwa (+8%), gminy (+5,1%).
- Dochody własne JST zwiększyły się w większym stopniu, bo o 10,5% do 175,2 mld zł, a dochody własne podstawowe (tj. z wył. PIT i CIT) o 12,4% do 92,4 mld zł.
- Dochody z podatków od osób fizycznych i prawnych wzrosły o 8,4% do 82,8 mld zł. Wpływy z PIT, których udział w dochodach ogółem jest większy (19,6%), wzrosły o 9,0% do 67,6 mld zł. W kwocie tej ujęto dodatkowe 13,7 mld zł uzupełniające dochody JST o równowartość subwencji rozwojowej na 2023. Udział wpływów z PIT w dochodach był najwyższy w miastach na prawach powiatu (24,6%) i to w tej grupie samorządów, w związku ze zmianami wprowadzonymi przez Polski Ład, dochody z tytułu wpływów w PIT spadły w ujęciu r/r o 0,4%.
- Dochody z CIT, stanowiące 4,4% dochodów JST ogółem, powiększyły się o 6,0%, a więc znacznie mniej niż w latach poprzednich (z wyjątkiem pandemicznego 2020). To również było pochodną wprowadzonych w ramach Polskiego Ładu zmian w sposobie finansowania samorządów od 2022, polegających na ustalaniu wpływów z CIT (podobnie jak z PIT) na podstawie prognoz poprzedzających rok budżetowy, a nie w oparciu o bieżące wpływy, co wiąże się z koniecznością wyrównań w następnych latach. Gminy i powiaty ziemskie zanotowały spadek dochodów z CIT (odpowiednio o 5,7% i 7,5%).
- W grupie dochodów własnych podstawowych widać znaczny wzrost wpływów z podatków od spadków i darowizn (+29,9%), spadły natomiast wpływy z podatku od czynności cywilnoprawnych (-7,3%). Wpływy z tytułu podatku od nieruchomości wzrosły w podobnym tempie co w poprzednim roku (+7,4%), umiarkowanie zwiększono natomiast dochody z tytułu podatku rolnego (+2,7%) oraz z majątku (+1,6%). Przywrócenie w styczniu 2022 opłaty targowej przełożyło się na zwiększenie tej pozycji dochodowej do 116,1 mln zł (z 1,8 mln zł w 2021).

Zmiana r/r wybranych źródeł dochodów własnych

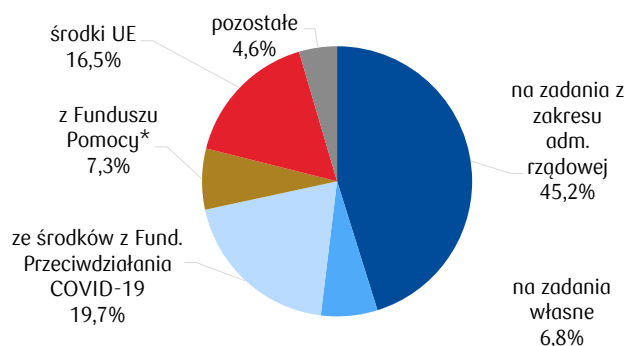


Dotacje i subwencje

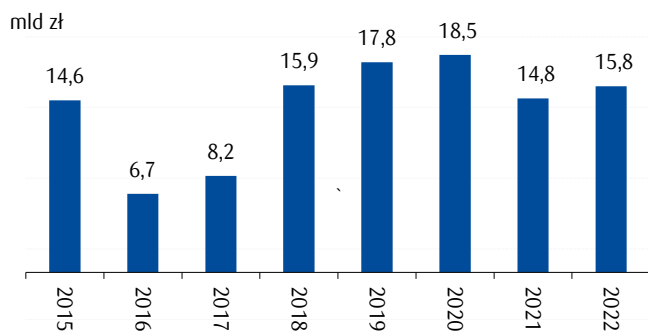
Dotacje w sektorze JST wg źródeł



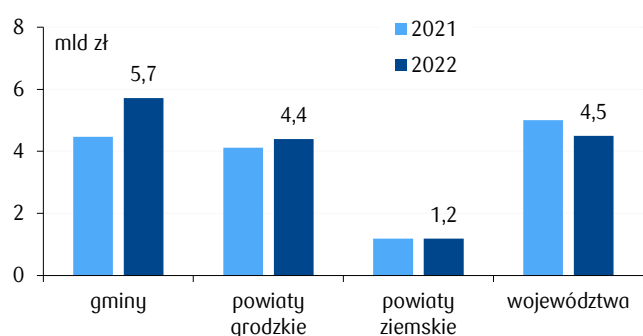
Struktura dotacji dla JST w 2022



Dotacje UE dla JST w latach 2015-2022



Dotacje UE wg rodzajów JST

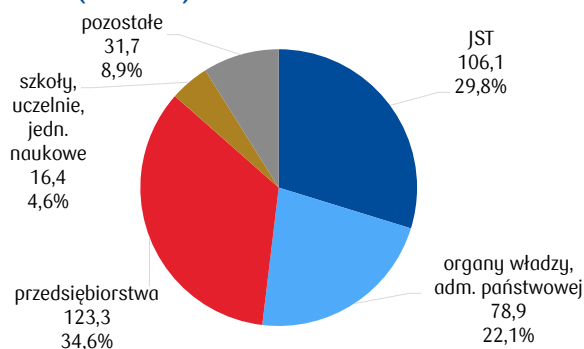


* lub z innych środków na finansowanie lub dofinansowanie realizacji zadań w zakresie pomocy obywatelom Ukrainy

NIEWIELKI WZROST ABSORPCJI ŚRODKÓW UE

- Wielkość dotacji ogółem dla JST w 2022 osiągnęła 95,5 mld zł, tj. 3,3% więcej niż w 2021. W strukturze dotacji dominują środki na zadania z zakresu administracji rządowej (43,2 mld zł) oraz środki z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 (18,8 mld zł). Kwota Funduszu Pomocy utworzonego na potrzeby realizacji zadań w zakresie pomocy obywatelom Ukrainy wyniosła blisko 7 mld zł (por. Temat specjalny, s. 8).
- Umiarkowanie wzrosła kwota dotacji z UE (+6,9%; 15,8 mld zł), po spadku o 20% w 2021, co można wiązać z wygaszaniem programów przewidzianych do realizacji w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020, przy jednoczesnym opóźnieniu w uruchomieniu środków z nowej perspektywy na lata 2021-2027. Znaczne zwiększenie dotacji z UE udało się jednak wypracować na poziomie gmin (+27,9%), do których jednocześnie trafił największy strumień unijnych dotacji w 2022 (5,7 mld zł).
- Na koniec marca 2023 wartość wkładu UE wynikającego z podpisanych przez samorządy umów w ramach programów operacyjnych perspektywy 2014-2020 wyniosła 106,1 mld zł, co stanowiło 29,8% ogólnej kwoty dla wszystkich beneficjentów.
- Subwencja ogólna dla JST wyniosła 74,9 mld zł, z czego 74,7% stanowiła subwencja oświatowa (56,0 mld zł w 2022; wzrost o 7,1%). Pozostałe części subwencji ogólnej również wykazały wzrost względem 2021, z wyjątkiem środków stanowiących uzupełnienie subwencji ogólnej (spadek o 90,9% z uwagi na jednorazowo podniesioną wartość subwencji w 2021 o kwotę 12 mld zł, stanowiącą częściową rekompensatę za ubytek dochodów z PIT w 2022) oraz części rekompensującej (brak zmian względem 2021).
- Łącznie udział dotacji i subwencji w dochodach JST wyniósł 49,3% (-3,1 pp względem 2021).

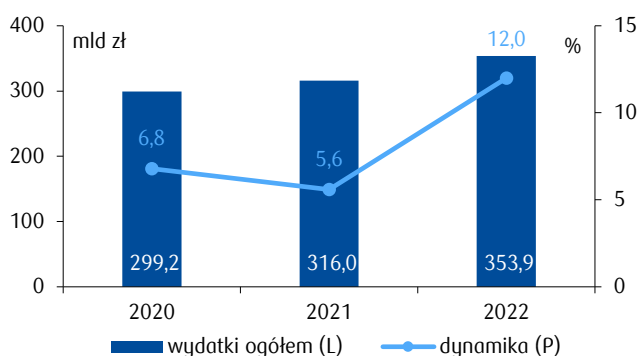
Beneficjenci dotacji UE z programów operacyjnych na lata 2014-2020 (w mld zł)



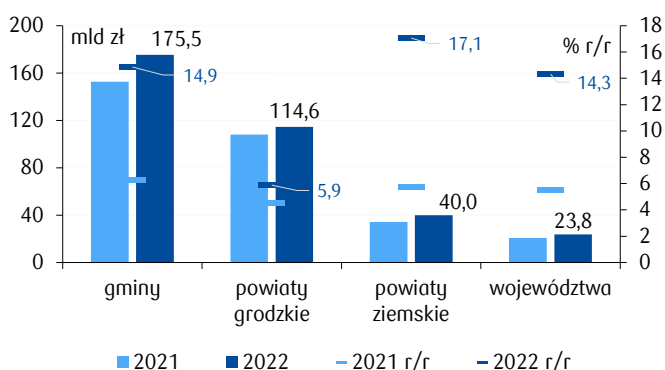
Źródło: beneficjenci wg podpisanych umów (stan na 31.03.2023); <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/raporty/>

Wydatki

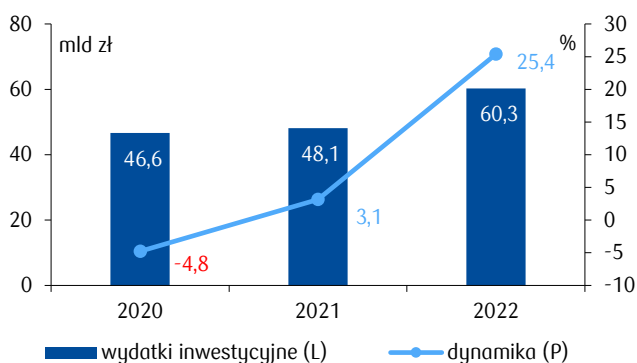
Wydatki ogółem i dynamika zmian



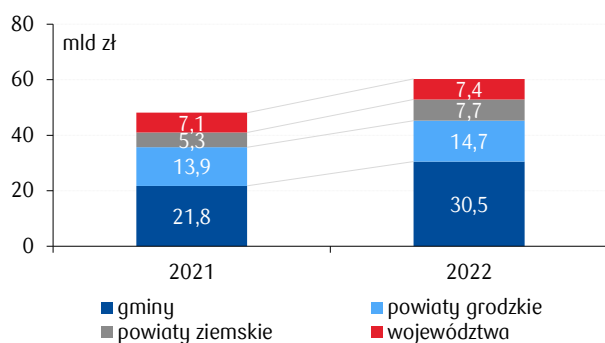
Wydatki ogółem i dynamika zmian wg rodzaju JST



Wydatki inwestycyjne i dynamika zmian



Wydatki inwestycyjne wg rodzaju JST



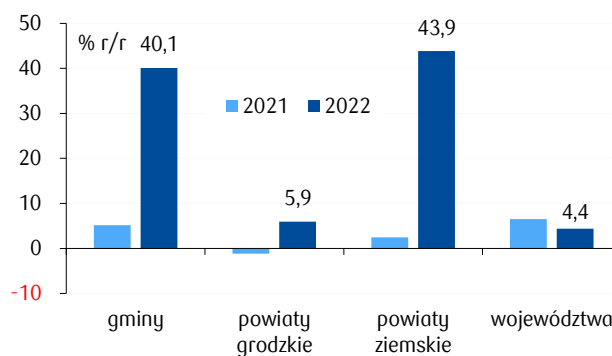
SILNA PRESJA PO STRONIE WYDATKÓW JST

- Wydatki JST wzrosły w 2022 o 12,0% do 353,9 mld zł. Skala wzrostu wydatków była zatem znacznie większa niż wzrost dochodów. Wydatki bieżące wzrosły w nieco mniejszym stopniu niż wydatki ogółem (+9,4% do poziomu 289,0 mld zł). Na wzrost wydatków bieżących miały wpływ rosnące koszty wynagrodzeń i pochodnych od wynagrodzeń (+9,0% do poziomu 113,1 mld zł), stanowiące 39,1% wydatków bieżących. Wyższym udziałem wynagrodzeń w strukturze wydatków bieżących charakteryzują się powiaty ziemskie (61%), a wzrost wydatków na wynagrodzenia w tej grupie wyniósł 8,7%.
- W związku ze wzrostem stóp procentowych znacznie wzrosły koszty obsługi długu (+264,0%), stanowiące 1,5% wydatków bieżących JST. Na stronę kosztową JST oddziaływały również wzrosty wydatków na energię, gaz i wodę (+19,3%), stanowiących 2,5% wydatków bieżących. Istotną pozycją po stronie kosztowej były również wydatki związane z pomocą obywatelom Ukrainy, finansowane w 98% z rządowego Funduszu Pomocy (por. Temat specjalny, s. 8).

ZNACZNY WZROST WYDATKÓW INWESTYCYJNYCH

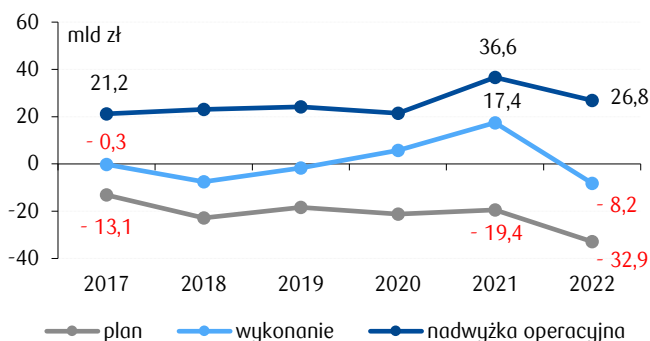
- Wydatki inwestycyjne samorządów wzrosły w 2022 o 25,4% do 60,3 mld zł, co w 80,3% zrealizowało założony plan (w 2021 uzyskano 76,9% realizacji). Za tak dużym wzrostem stoi częściowo wzrost kosztów prowadzenia inwestycji, jednak aktywność samorządów była w ubiegłym roku wyraźnie wyższa, m.in. dzięki środkom z Rządowego Funduszu Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych oraz Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 (m.in. z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych). Uruchomienie środków z nowej perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027 oraz Krajowego Planu Odbudowy (KPO) powinno przełożyć się na utrzymanie tendencji wzrostu inwestycji w kolejnych latach.
- Warto podkreślić, że wzrost wydatków inwestycyjnych odnotowały wszystkie grupy JST. Najsilniej wzrosły inwestycje powiatów ziemskich (+43,9%) i gmin (+10,1%), słabszy wzrost wypracowały województwa (+4,4%) i powiaty grodzkie (+5,9%).

Zmiana r/r wydatków inwestycyjnych wg rodzaju JST

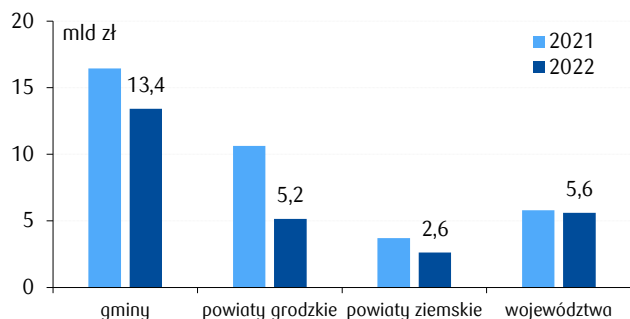


Wynik

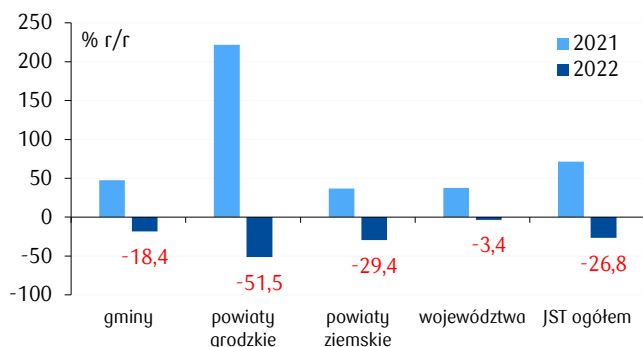
Wynik planowany i wykonany, nadwyżka operacyjna JST



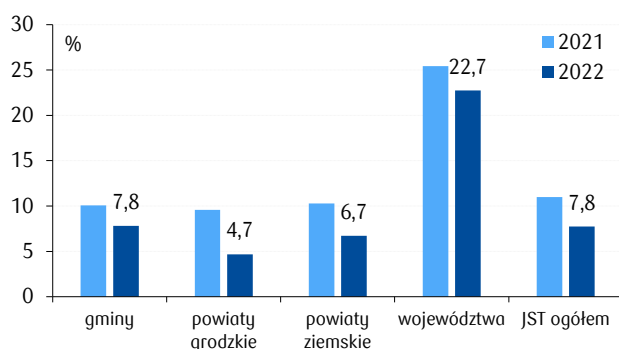
Nadwyżka operacyjna wg rodzajów JST



Zmiana r/r nadwyżki operacyjnej wg rodzaju JST



Relacja nadwyżki operacyjnej do dochodów ogółem



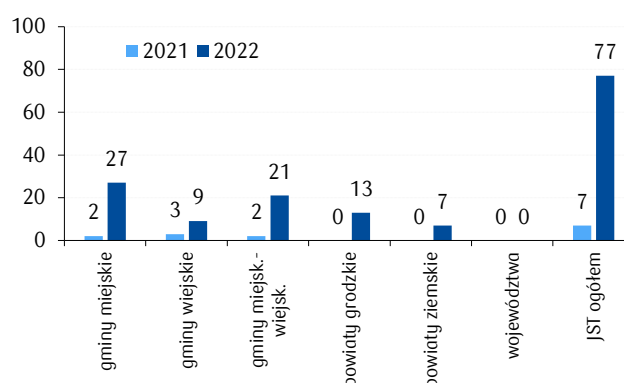
55% SAMORZĄDÓW Z DEFICYTEM BUDŻETOWYM

- Po dwóch latach z nadwyżką, 2022 przyniósł deficyt budżetowy na poziomie 8,2 mld zł (vs nadwyżka 17,4 mld zł w 2021). Jest to pochodną słabszego wzrostu dochodów samorządów w 2022 (mimo dodatkowych 13,7 mld zł, które trafiły na konta JST w 4q22), przy jednoczesnym silnym wzroście wydatków. Deficyt budżetowy gmin wyniósł 3,7 mld zł, miast na prawach powiatu 4,4 mld zł, a powiatów ziemskich blisko 1 mld zł. Jedynie województwa wypracowały nadwyżkę budżetową w wysokości 0,9 mld zł.
- 55% samorządów wykazało w 2022 deficyt budżetowy (vs 13% w 2021). Znacznie gorszą wartość tego wskaźnika odnotowano w grupie miast na prawach powiatu (86% vs 26% w 2021) i gmin miejskich (68% vs 16% w 2021).

SPADEK NADWYŻKI OPERACYJNEJ DO 26,8 MLD ZŁ

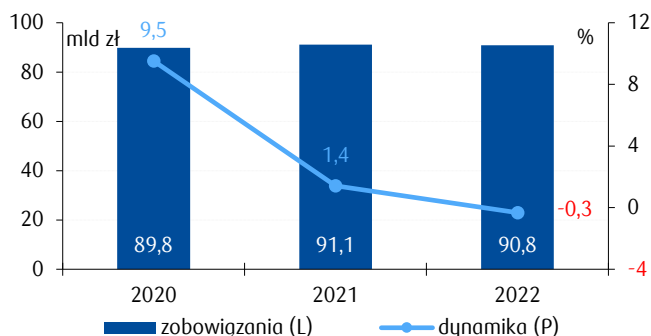
- Nadwyżka operacyjna JST (tj. różnica między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi), pokazująca zdolność JST do spłaty zobowiązań i finansowania inwestycji, zmniejszyła się w 2022 o 26,8% (do 26,8 mld zł wobec 36,6 mld zł w 2021). Najsilniej nadwyżka operacyjna spadła w powiatach grodzkich (-51,5%) oraz w powiatach ziemskich (-29,4%).
- Relacja nadwyżki operacyjnej do dochodów ogółem pokazuje możliwości inwestycyjne JST oraz zdolność do zwiększania wydatków bieżących. Najwyższą wartość tego wskaźnika charakteryzują województwa (22,7%), a najniższą powiaty grodzkie (4,7%) i jednocześnie w tej grupie samorządów spadek wskaźnika względem 2021 był najwyższy (-4,9 pp).
- Niepokojąco jest, że aż 77 samorządów wykazało w 2022 deficyt operacyjny (vs 7 w 2021), w tym: 27 gmin miejskich, 21 gmin miejsko-wiejskich, 13 powiatów grodzkich, 9 gmin wiejskich i 7 powiatów ziemskich. Trudna sytuacja budżetowa w największym stopniu dotknęła jednostki miejskie – udział samorządów z deficytem operacyjnym był najwyższy w grupie powiatów grodzkich (20% wszystkich jednostek tego rodzaju) i gmin miejskich (11%), a w pozostałych grupach samorządów, z wyjątkiem województw (wszystkie wykazały nadwyżkę operacyjną), mieścił się w przedziale 1-3%.

Liczba JST w deficycie operacyjnym

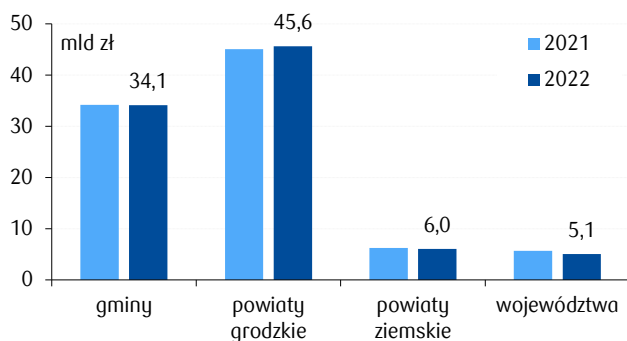


Zadłużenie

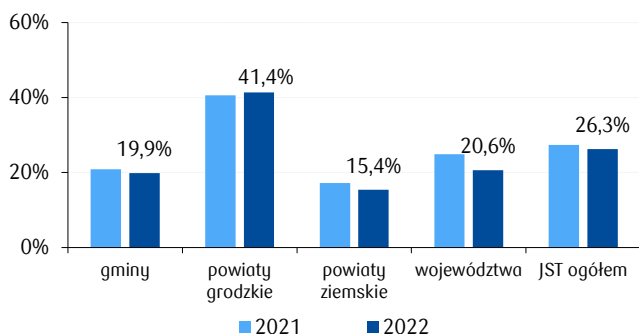
Zobowiązania JST i dynamika zmian



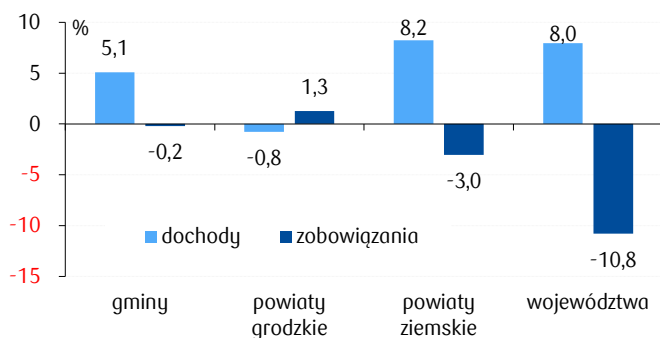
Zobowiązania wg rodzaju JST



Relacja zadłużenia do dochodów ogółem wg rodzajów JST



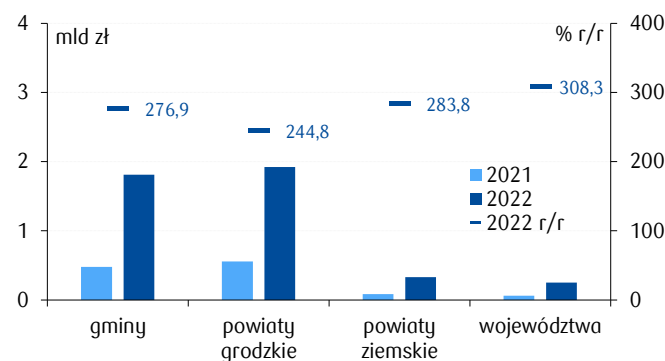
Zmiany r/r dochodów i zobowiązań w 2022



NIEWIELKI SPADEK ZADŁUŻENIA

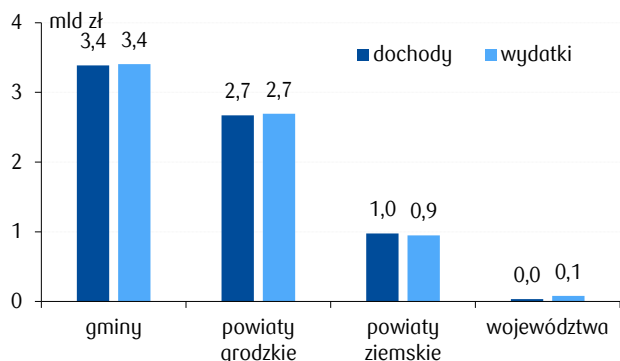
- Zobowiązania sektora samorządowego na koniec 2022 wyniosły 90,8 mld zł i nieznacznie obniżyły się względem końca 2021 (-0,3%). Najwyższy poziom zadłużenia przypada na powiaty grodzkie (45,6 mld zł) i tylko te JST odnotowały wzrost zobowiązań względem końca 2021 (+1,3%). W największym stopniu zadłużenie spadło w województwach (-10,8%).
- Relacja długu do dochodów w całym sektorze samorządowym zmniejszyła się do poziomu 26,3%. Podobnie jak rok wcześniej, w 2022 najwyższy wskaźnik relacji długu do dochodów występował w miastach na prawach powiatu (41,4%), a najniższy w powiatach ziemskich (15,4%).
- W strukturze zobowiązań dominują kredyty i pożyczki (86,4 mld zł; -0,8% r/r), a za finansowanie 62,9% tej kwoty odpowiadają banki krajowe. Zadłużenie z tytułu papierów wartościowych (głównie obligacje) wyniosło 4,4 mld zł (+9,0% r/r) i było w zdecydowanej większości obsługiwane przez banki krajowe (95,3%).
- Wzrost stóp procentowych w 2022 przełożył się na ponad 3,5-krotny wzrost wydatków JST na obsługę długu. Dynamika wzrostu kosztów obsługi długu była zbliżona we wszystkich grupach samorządów, przy czym największy wzrost odnotowały województwa (308,3%), a najmniejszy powiaty grodzkie (244,8%). Udział kosztów obsługi długu w wydatkach bieżących wzrósł do 1,5% (z 0,4% w 2021). Warto w tym miejscu jednak podkreślić, że wysoka inflacja zmniejsza realną wartość długu.

Koszt obsługi długu JST

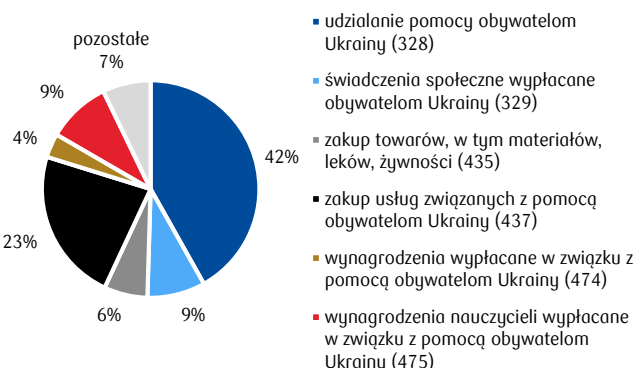


Temat specjalny: pomoc obywatelom Ukrainy

Dochody i wydatki JST związane z pomocą obywatelom Ukrainy w 2022



Struktura wydatków JST związanych z pomocą obywatelom Ukrainy w 2022*



* w nawiasach podano kody wydatków wg klasyfikacji budżetowej

WYDATKI FINANSOWANE Z FUNDUSZU POMOCY

- Samorządy biorą czynny udział w pomocy obywatelom Ukrainy, którzy przybyli do Polski po 24.02.2022, czyli rozpoczęciu pełnoskalowej rosyjskiej agresji. Obecnie blisko 1,6 mln Ukraińcom nadano numer PESEL. Organizacja miejsc pobytu, edukacji dla dzieci, czy transfer świadczeń społecznych to tylko część zadań realizowanych przez samorządy w związku z pomocą obywatelom Ukrainy.
- Łącznie JST otrzymały 7,07 mld zł dodatkowych środków na pomoc obywatelom Ukrainy w 2022¹. Zdecydowaną większość tej kwoty (6,8 mld zł), stanowiły środki pochodzące z Funduszu Pomocy na finansowanie lub dofinansowanie zadań bieżących.
- Wydatki zaklasyfikowane przez samorządy do kategorii związanych z pomocą obywatelom Ukrainy (7,13 mld zł) były minimalnie większe niż kwota uzyskanych na ten cel środków. Największy udział w dystrybucji wydatków miały gminy (48%) i powiaty grodzkie (38%).
- Najwyższy udział w strukturze tych wydatków miały świadczenia związane z udzielaniem pomocy obywatelom Ukrainy, tj. świadczenie pieniężne związane z udzielaniem pomocy obywatelom Ukrainy (stanowiły one 42% z kwoty 7,13 mld zł) oraz wydatki na zakup usług związanych z pomocą obywatelom Ukrainy (23%). Świadczenia społeczne wypłacane przez JST obywatelom Ukrainy przebywającym na terytorium Polski wyniosły 615,1 mln zł w 2022 (9% wydatków).

Perspektywy krótkoterminowe

- **Sytuacja finansowa samorządów uległa w 2022 znacznemu pogorszeniu względem dwóch poprzednich lat budżetowych.** Z rekordowej nadwyżki budżetowej na poziomie 17,4 mld zł w 2021, wynik za 2022 pokazał deficyt w wysokości 8,2 mld zł, a nadwyżka operacyjna skurczyła się do 26,8 mld zł. Jest to częściowo efektem zmian wprowadzonych z początkiem 2022 w ramach Polskiego Ładu, tj. obniżki podatków od osób fizycznych oraz zmian w sposobie finansowania samorządów (polegających na ustalaniu z góry, w oparciu o prognozę, udziałów samorządów w podatkach PIT i CIT w roku poprzedzającym rok budżetowy i wypłacaniu ich samorządom w 12 równych ratach), przy jednocześnie silnie rosnącej presji po stronie wydatków.
- **Sztynne ustalenie kwot dochodów JST z tytułu udziału w podatkach PIT i CIT w warunkach wysokiej inflacji wiąże się z koniecznością realizacji wyrównań ex-post** (gdy wykonanie wpływów podatkowych przewyższa prognozę), które, w odniesieniu do budżetów za 2022 rok, mają nastąpić dopiero w 2024 roku. W latach „prześciowych” (2022-2023), w których nie działa jeszcze w pełni założony mechanizm wyrównujący i stabilizujący dochody samorządów, konieczne jest uzupełnianie dochodów samorządów jednorazowymi transferami z budżetu państwa, jak to miało miejsce pod koniec 2021 (8 mld zł jako uzupełnienie subwencji ogólnej) i 2022 (13,7 mld zł jako uzupełnienie dochodów z PIT). W marcu 2023 Ministerstwo Finansów zapowiedziało przekazanie samorządom dodatkowych środków w 2023, przy czym kwota tego wsparcia nie jest jeszcze znana.
- **Kwota 13,7 mld zł, odpowiadająca subwencji rozwojowej na 2023 i przelana na konta samorządów pod koniec 2022 nie zrekompensowała w pełni ubytku w dochodach z PIT, szczególnie w grupie miast na prawach powiatu.**

¹ W obliczeniu dochodów JST przeznaczonych na pomoc obywatelom Ukrainy ujęto następujące §§ sprawozdania o dochodach JST Rb-27S: 207, 208, 210, 253, 638, 639, 670, 671; a w obliczeniu wydatków następujące §§ sprawozdania o wydatkach JST Rb-28S: 207, 208, 209, 210, 234, 235, 253, 328, 329, 435, 437, 474, 475, 483, 484, 485, 486, 638, 639, 647, 648, 649, 670, 672.

Dochody z PIT spadły w tej grupie JST o 0,4%, a dochody ogółem o 0,8%. **Sytuacja miast na prawach powiatu jest obecnie najtrudniejsza** – aż 86% jednostek wykazało deficyt budżetowy, a 20% deficyt operacyjny, co znacznie ogranicza zdolność tych podmiotów do zaciągania nowych zobowiązań (np. na wkład własny do realizacji inwestycji).

- **Jednocześnie potrzeby inwestycyjne samorządów są wysokie.** Zmniejszanie energochłonności miast czy spółek komunalnych, poprawa bezpieczeństwa publicznego, inwestycje w służbę zdrowia, poprawa systemów wodno-kanalizacyjnych, obniżanie emisyjności transportu publicznego, rozwój gospodarki cyrkularnej oraz budownictwo komunalne wydają się być priorytetowymi działaniami inwestycyjnymi samorządów w kolejnych latach. Działania te będą mogły być realizowane przy wsparciu finansowym ze źródeł zewnętrznych, m.in. Rządowego Funduszu Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych, a także nowej perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027 oraz, wciąż jeszcze zawieszono, Krajowego Planu Odbudowy (KPO).
- **Wojna za wschodnią granicą Polski wpływa negatywnie na gospodarkę.** Nasilone procesy inflacyjne, przy silnym hamowaniu tempa wzrostu realnego PKB (PKOe: 0,1% w 2023) i spadku konsumpcji odbijają się na wynikach przedsiębiorstw. Samorządy, których wpływy z CIT lub podatku od nieruchomości są w dużym stopniu uzależnione od jednego lub kilku największych płatników, mogą odczuć ewentualne pogorszenie wyników tych podmiotów. Wojna pośrednio, poprzez zmniejszony ruch turystyczny, dotyka też **gminy turystyczne zlokalizowane przy wschodniej granicy Polski**.
- Wyzwaniem dla samorządów, od strony organizacyjnej i finansowej, jest **zapewnienie pomocy uchodźcom z Ukrainy**. Organizacja miejsc pobytu, edukacji dla dzieci, czy transfer świadczeń społecznych to tylko część zadań realizowanych przez samorządy w związku z pomocą obywatelom Ukrainy. Łącznie JST otrzymały na ten cel 7,07 mld zł dodatkowych środków w 2022 (w większości z rządowego Funduszu Pomocy), co prawie w pełni zrównoważyło poniesione wydatki (7,13 mld zł).
- Aktualnym problemem JST pozostają **kwestie niedofinansowania niektórych zadań zleconych**, przede wszystkim w oświacie i służbie zdrowia. Rosnąca presja na wzrost wynagrodzeń oraz konieczność transformacji obu systemów (cyfryzacja, podnoszenie jakości usług) wymagają wysokich nakładów finansowych.
- **Wyniki finansowe JST w 2023 będą uzależnione od kwoty zapowiedzianego przez Ministerstwo Finansów dodatkowego transferu subwencyjnego.** Sytuacja budżetów samorządów w kolejnych latach będzie zależeć od kształtu zmian w systemie finansowania JST, o które zabiega strona samorządowa. Zmiany te (m.in. możliwy udział JST w zryczałtowanym PIT od 2024) są obecnie przedmiotem prac Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego. Pełne działanie zmian w finansowaniu samorządów wprowadzonych przez Polski Ład, zapewniające długookresową stabilizację dochodów JST, może być widoczne dopiero od 2025.

Podsumowanie – kluczowe wskaźniki finansowe JST

Wyszczególnienie	jedn. miary	2020	2021	2022	2022/2021 (%)
Dochody ogółem	mld zł	304,9	333,4	345,7	3,7
Dochody własne podstawowe	mld zł	80,0	82,2	92,4	12,4
Dochody z tytułu podatków PIT i CIT	mld zł	66,4	76,4	82,8	8,4
Subwencje i dotacje ogółem	mld zł	158,6	174,8	170,5	-2,5
w tym dotacje UE	mld zł	18,5	14,8	15,8	6,9
Wydatki ogółem	mld zł	299,2	316,0	353,9	12,0
Wydatki inwestycyjne	mld zł	46,6	48,1	60,3	25,4
Wynik budżetu	mld zł	5,7	17,4	-8,2	-146,9
Wynik operacyjny	mld zł	21,4	36,6	26,8	-26,8
Zobowiązania ogółem	mld zł	89,8	91,1	90,8	-0,3
w tym kredyty i pożyczki	mld zł	86,2	87,0	86,4	-0,8
Udział podatków PIT i CIT w dochodach ogółem	%	21,8	22,9	24,0	x
Udział subwencji i dotacji w dochodach ogółem	%	52,0	52,4	49,3	x
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	%	15,6	15,2	17,0	x
Relacja zobowiązań do dochodów ogółem	%	29,5	27,3	26,3	x
Udział kredytów i pożyczek w zobowiązaniach ogółem	%	95,9	95,5	95,1	x
Relacja nadwyżki operacyjnej do dochodów ogółem	%	7,0	11,0	7,8	x

